

We Lwowie, dnia 11. stycznia 1907.

Aleg 23

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej
i folwarku w Czernichowie za rok 1905/6.

Wysoki Sejmie!

Na ostatniej sesyi Wys. Sejm idąc za wnioskami komisji gospodarstwa krajowego, przyjął do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i o folwarku w Czernichowie za rok 1904/5 i powziął następujące dalsze uchwały :

„Sejm ustanawia dla niezamożnych uczniów w krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie cztery miejsca wolne funduszowe, wstawiając na ten cel potrzebny kredyt w budżecie wydatków szkoły na r. 1906 i upoważniając zarazem Wydział krajowy do preeliminowania tego wydatku w latach następnych ;

Sejm ustanawia następujący etat płacy administratora folwarku a zarazem nauczyciela instruktora do robót praktycznych w szkole; tenże pobierać będzie począwszy od 1-go stycznia 1906 roku zamiast dotychczasowych poborów obok wolnego pomieszkania, płacę roczną 2400 koron, dodatek aktywalny 240 koron, oraz prawo do pięciu dodatków pięcioletnich, z których dwa pierwsze wynosiłyby po 300 koron zaś trzy następne po 400 koron rocznie.

Sejm przyznaje w drodze łaski Alojzemu Rużyczece byłemu ogrodnikowi a zarazem docentowi ogrodnictwa w krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie począwszy od 1-go stycznia 1906 roku stałe zaopatrzenie w wysokości 1.300 koron rocznie.

Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie, której stosunki przedstawia szczegółowo załączone % sprawozdanie Dyrekcyi szkoły, i w ubiegłym roku szkolnym 1905/6 należycie spełniała swe zadanie, gdyż wyniki egzaminów, pilność i zachowanie się uczniów, wreszcie ład i porządek, jaki panował w Zakładzie, dają najlepsze świadectwo o pożyteczności szkoły, o umiejętności jej, prowadzeniu i trwałym rozwoju. Już z samej liczby zgłoszeń kandydatów pragnących wstąpić do tego krajowego Zakładu, z liczby, która z każdym rokiem wzrasta, wnosić trzeba nietylko, że szkoła ta jest potrzebną jako zakład kształcący zarządców średnich gospodarstw rolniczych (średnich folwarków), ale zarazem, że zdobyła sobie uznanie w kraju naszym i w innych ziemiach polskich.

Stale wzrastająca liczba kandydatów chcących wstąpić do kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie i fakt, że z początkiem roku szkolnego 1905/6 ze 169 uczniów zgłaszających się do szkoły tylko 21 mogło być przyjętych, pomimo że przeszło stu kandydatów posiadało dostateczne warunki potrzebne do przyjęcia, zwróciło uwagę komisji gospodarstwa krajowego na potrzebę zastanowienia się w przyszłości, czy by nie było wskazaniem założyc w kraju drugą średnią szkołę rolniczą tego samego typu.

Myśl ta poruszoną została w zeszłorocznym sprawozdaniu komisji gospodarstwa krajowego przedłożonem Wys. Sejmowi prawdopodobnie z tym zamiarem, ażeby Wydział krajowy miał sposobność objawienia swojego zdania o projekcie, który po raz pierwszy poruszony został we wniosku sejmowym w r. 1890.

Zdaniem Wydziału krajowego założenie drugiej średniej szkoły rolniczej w kraju byłoby wskazaniem, jeżeli weźmiemy na uwagę obszar, jego zaludnienie i stosunki rolnicze w nim panujące. W Czechach, które mają ludności mniej i o charakterze nie wyłącznie rolniczym, znajdujemy obok dwóch wyższych szkół rolniczych w Taborze i Tetschen Liebwerd. nadto trzy szkoły średnie rolnicze typem zbliżone do szkoły Czernichowskiej, mianowicie w Hrudimie, w Kaaden i w Raudnitz. Założenie zatem drugiej średniej szkoły rolniczej w Galicyi byłoby najzupełniej usprawiedliwione, gdybyśmy potrzebę założenia takiej drugiej szkoły fachowej wyłączyli oprócz mogli na tem stosunkowem porównaniu obu prowincyi. Pozatem jednakże inne ważne powody, aż do ostatnich czasów, bynajmniej nie przemawiały za tem, że sprawa ta jest pilną, a potrzeba pomyślnego załatwienia jej istotną.

Znane i często powtarzające się przesilenia, jakich widownią była kraj. szkoła Czernichowska w latach 1890—1900, stosunkowo słabsza frekwencja uczniów garnących się do tego zakładu dawniej, a minimalna ilość kandydatów pochodzących z Galicyi, dostatecznie usprawiedliwiały ówczesny Wydział krajowy, że nie dążył w tych czasach do stworzenia nowej szkoły, ale natomiast całe swoje usiłowania i zabiegi zwrócił w tym kierunku, aby przez reorganizację przeprowadzoną w kraj. szkole Czernichowskiej zapewnić normalne jej funkcjonowanie i rozwój na przyszłość.

Starania te osiągnęły dobry rezultat. Szkoła od kilku lat rozwija się wzorowo. Frekwencja w niej doszła do maksymalnej granicy. zastęp uczniów pochodzących z Galicyi zaczyna wzrastać, wielu zgłaszających się pomimo kwalifikacyi nie może dostać się do zakładu. Naturalnem następstwem tego jest, że dawny projekt założenia drugiego podobnego zakładu rolniczego w kraju nabrał skutkiem tego znowu pewnej aktualności i zaprzeczyc się nie da, że w obecnej chwili za dążeniem do urzeczywistnienia tego projektu przemawia już więcej i silniejszych argumentów.

Pomimo tego Wydział krajowy nie tylko, że nie przedstawia Wys. Sejmowi żadnego wniosku w tej sprawie, gdyż to wymagałoby zresztą szczegółowszych badań i obliczeń, gdyby chodziło o urzeczywistnienie projektu, ale nawet sądzi, że decyzja w tej sprawie nie mogłaby jeszcze nastąpić nawet w najbliższej przyszłości.

Pomijając trudności finansowej natury; które byłyby dość znaczne, gdyby kraj. założenie nowej szkoły średniej rolniczej miał wziąć wyłącznie na swoje fundusze, ale niemniej i inne okoliczności, należałoby poprzednio rozważyć, jeśli nie przewidzieć, gdyby ten projekt miał być w niedalekiej przyszłości wykonany.

Bądź co bądź przeważna część zgłoszeń do szkoły Czernichowskiej pochodzi dzisiaj z Królestwa i z Krajów Zabraných. Wskutek zmienionych stosunków prawnych w tych krajach i możności zakładania szkół fachowych, a nawet wobec powstałych już projektów założenia kilku szkół rolniczych w zaborze rosyjskim, należy przypuszczać, że z biegiem lat napływ uczniów stamtąd uledez może znacznej redukcji. Chwilę tę należałoby przeczekać. Z drugiej strony, jakkolwiek liczba uczniów w szkole Czernichowskiej, pochodzących z Galicyi, podniosła się w ostatnich latach cokolwiek, nie doszła jednak jeszcze do tej wysokości, ażeby frekwencja ta usprawiedliwiała potrzebę założenia drugiego zakładu o tym samym typie.

Na 62 uczniów w kraj. szkole Czernichowskiej tylko 27 pochodzi z Galicyi. Wreszcie przy założeniu nowej średniej szkoły rolniczej, przynajmniej w samym początku, liczyłoby się należało z pewnemi trudnościami pozyskania odpowiednio ukwalifikowanych nauczycieli fachowych.

Zaprzeczyć się nie da, że przy założeniu nowej szkoły rolniczej, trudności z finansowej natury pochodzące, w znacznej mierze by ustąpiły, gdyby do kosztów założenia średniej szkoły w kraju przyczynić się mogły w pewnej mierze inne fundusze publiczne. Mamy tu na myśli przede wszystkim zapis śp. Kaliksta Hohendorfa na założenie wyższej szkoły rolniczej w Szutromińcach. Jakkolwiek fundacya ta jest znaczną, przecież na razie niewystarczającą na założenie zakładu naukowego w tych rozmiarach, jakie mu zakreśliła wola fundatora. Musimy być zatem przygotowani na to, że szkoła rolnicza z zapisu śp. Hohendorfa nie prędko będzie mogła wejść w życie, jeżeli oprzeć się będzie musiała wyłącznie na funduszach własnych. Nasuwałoby się zatem pytanie, czy szkołę tę jako średnią nie możnaby było wcześniej powołać do życia przy współdziałaniu funduszy krajowych i państwowych. W każdym razie rzecz ta nadawałaby się do bliższego rozpatrzenia.

Zanim jednakże powstanie w kraju nowa średnia szkoła rolnicza, zastanowić się wypada nad tem, czy nie dałoby się w przyszłości pomieścić w kraj. szkole Czernichowskiej więcej uczniów ponad 62, których obecnie zakład ten pomieścić może.

Przez stosowne rozszerzenie ubikacyi internatowych niewątpliwie dałoby się powiększyć liczbę miejsc o kilka lub kilkanaście. O znaczniejszem podwyższeniu Wydział krajowy nie myśli, gdyż uważa, że w Zakładzie naukowym połączonym z internatem do znaczniejszego podniesienia liczby wychowanków ponad 80-ciu nie należałoby dążyć, gdyż w takim razie utrudnionem byłoby korzystanie z nauki tak teoretycznej jak przede wszystkim praktycznej a indywidualizowanie tak nauki jak i wychowawczych zadań i sprawowanie skutecznego nadzoru natrafiałoby na coraz znaczniejsze przeszkody.

Jak już wspomnieliśmy, z początkiem roku szkolnego 1905/6 zapisało się do kraj. szkoły Czernichowskiej ogółem 62 uczniów, mianowicie na I. rok 22, na II. rok 18, na III. zaś 22. Przeważną część tych uczniów gdyż 82% byli to synowie właścicieli dóbr, dzierżawców lub oficyalistów prywatnych, zatem pochodzili z rodzin mających ciągłą styczność z gospodarstwem rolniczem.

Co do kwalifikacyi naukowej nowo wstępujących uczniów zaznaczyć należy ten szczegół, że obecnie trafia się w szkole coraz mniej takich uczniów, którzy przyjęci zostali na podstawie egzaminu wstępnego, natomiast zdarzają się częściej kandydaci mający wyższe studia, aniżeli szkoła przy przyjęciu wymaga. W roku szkolnym 1905/6 nie było żadnego ucznia przyjętego na podstawie egzaminu wstępnego, natomiast po dwóch uczniów było z ukończoną 5, 6 i 7 klasą szkół średnich a jeden nawet z ukończoną 8 klasą gimnazjalną.

Egzaminy roczne wypadły na wszystkich kursach dobrze — co świadczy o pilności uczniów, gdyż do Czernichowa zazwyczaj napływa młodzież o średnich zdolnościach. Do egzaminu głównego przystąpiło 22 uczniów, z tej liczby 5-ciu zdało ten egzamin z odznaczeniem, reszta zaś z postępem dobrym.

Jakkolwiek Wysoki Sejm wstawił już do budżetu szkoły Czernichowskiej na r. 1906 kredyt na cztery wolne miejsca funduszowe, Wydział krajowy miejsc tych w ciągu roku szkolnego nie rozdawał, uważając, że fundusz ten przeznaczony jest na zachęcenie do szkoły nowych kandydatów z wzorowemi kwalifikacyami. Miejsca funduszowe rozdane zatem zostaną dopiero na rok szkolny 1906/7.

W składzie grona nauczycielskiego zaszły w ubiegłym roku pewne zmiany. Mianowicie Wydział krajowy zmuszony był skutkiem dłużej trwającej i nieuleczalnej choroby przenieść w stały stan spoczynku prof. Kornela Radziewanowskiego, przyznając mu dekretem z d. 3. sierpnia 1906 r. LW. 77.065 emeryturę w wysokości 1.980 K rocznie za 15 lat służby policzalnej do emerytury w myśl statutu emerytalnego. Opróżnioną posadę prof. chemii i technologii w kraj. szkole Czernichowskiej powierzył Wydział krajowy prowizorycznie dekretem z dnia 7. września 1906 r. LW. 77.064 p. Józefowi Zawadzkiemu, który od roku w za-

stepstwie prof. Radziewanowskiego udzielał tego przedmiotu w tamtejszej szkole. P. Zawadzki ma zupełne kwalifikacje naukowe na profesora chemii w szkole rolniczej, posiada bowiem nie tylko studia fachowe i dyplom inżyniera chemii uzyskany w wyższej szkole technicznej w Brunszwiku, ale nadto dyplomowy egzamin z Instytutu agronomicznego w Puławach i kilkuletnią praktykę gospodarską w większych majątkach w Królestwie Polskiem.

Po ustąpieniu p. Rużyczki i przyznaniu mu dożywotnego daru z łaski w myśl zeszłorocznej uchwały Wys. Sejmu powierzył Wydział krajowy obowiązki ogrodnika w kraj. szkole Czernichowskiej p. Janowi Białobokowi, który zarazem ma oddane prowadzenie chmielarni i kultur wikliny znajdujących się na folwarku Czernichowskim.

Do preliminarza budżetu kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie na r. 1907, jaki przedkładamy Wys. Sejmowi, uważamy za potrzebne na tem miejscu podać ze swej strony następujące wyjaśnienia przynajmniej odnośnie do najważniejszych pozycji, które uległy zmianie.

Wydatek na docenta sadownictwa i warzywnictwa w kwocie 400 K (Rubr. I. poz. 5 a), wykreśliliśmy na razie z budżetu szkolnego, gdyż po ustąpieniu p. Rużyczki docentury tej nie mogliśmy obsadzić miejscową siłą fachową. Jednakże Wydział krajowy postara się o odpowiednie a niezbyt kosztowne obsadzenie tej docentury w bliższej przyszłości.

Uchwałą z dnia 17. marca 1899 r. ustanowił Wys. Sejm drugą i trzecią posadę prefekta w internacie szkoły Czernichowskiej. Na razie Wydział krajowy uważał za konieczne obsadzić tylko drugą posadę, skoro jednakże liczba uczniów zaczęła z roku na rok wzrastać a obowiązki nadzoru powiększały się. Wydział krajowy już w zeszłym roku nabral przeświadczenia, że na przyszłość internat nie będzie się mógł obejść bez dodania mu nowej siły, jeżeli ma być w nim nadal wzorowy porządek na tym samym stopniu utrzymany. Obsadzenie posady trzeciego prefekta i z tego powodu okazuje się w obecnej chwili konieczne, że dyrektor szkoły wskutek zwiększonych administracyjnych czynności w Zakładzie nie może się obyć bez pomocy człowieka, który w wolnych chwilach od zajęć w internacie byłby mu pomocnym przy rozmaitych czynnościach administracyjnych, przedewszystkiem przy wykonaniu robót konserwacyjnych, wymagających częstokroć ścisłego dozoru. Z tych powodów opierając się na powyższej uchwale Wys. Sejmu, Wydział krajowy wstawił do preliminarza szkoły na r. 1907 potrzebny kredyt na obsadzenie posady trzeciego prefekta.

Utrzymanie budynków i ogrodzeń (Rubr. V. poz. 20) wymaga podwyższenia kredytu zwyczajnego przynajmniej o 500 K i wstawienia kwoty 2.000 K w wydatkach nadzwyczajnych. Od szeregu lat Dyrekcyja upominała się o znaczniejsze podwyższenie kredytu zwyczajnego na utrzymanie budynków i ogrodzeń, twierdząc, że wyznaczony kredyt 3.000 K jest na ten cel niewystarczający, zwłaszcza nie tylko ilość budynków, które z tego funduszu powinny być konserwowane, ale zarazem zaniedbany stan ich, przez to właśnie, że w odpowiednich latach nie wykonywano najpotrzebniejszych robót konserwacyjnych dla braku funduszy. Wreszcie w ostatnim roku przybył nowy budynek, mianowicie dom dla czterech funkcyonaryuszów zakładu. Podwyższenie kredytu na utrzymanie budynków o 500 K jest przeto w zupełności usprawiedliwione.

W dziale nadzwyczajnych wydatków wstawiliśmy kwotę 2.000 K, jaka się okazała potrzebną na pomniejsze adaptacje w budynkach zakładowych mianowicie: na postanowienie wiafdangów w t. z. kamienicy i w kasie kosztem około 1.000 K na sprawienie lodowni (600) a resztę na ogrodzenie, piece, klapę do dołu kłocznego itd.

Przy tej sposobności nadmieniamy, że w sierpniu 1906 r. przeprowadzoną została rekolaudacya budynku przeznaczonego dla funkcyonaryuszów Zakładu zbudowanego przez przedsiębiorcę p. K. Hroboniego z Krakowa. Rekolaudacya wykazała, że budynek ten nie posiada żadnych usterek budowlanych, przeciwnie że jest wykonany pod każdym względem zadowalniająco. Do kosztów budowy tego domu c. k. Rząd przyczynił się subwencją państwową w wysokości 18.000 K,

które w myśl zawiadomienia c. k. Namiestnictwa z dnia 11. grudnia 1905 r. L. 15.639/pr. wypłacone zostaną Wydziałowi krajowemu w trzech równych ratach po 6.000 K w latach 1905, 1906 i 1907.

Wydatek na żywność dla uczniów (Rubr. VI. p. 30) musiał być preliminowany więcej o 2.600 K. Skutkiem znacznego podniesienia się cen mięsa i innych artykułów spożywczych, trudnem by było pozyskać przedsiębiorcę restauratora, któryby na dotychczasowych warunkach podjął się dostarczania żywności dla uczniów. Począwszy od nowego roku szkolnego 1907/8. prawdopodobnie, jeżeli tylko ceny produktów nie obniżą się, Wydział krajowy zmuszony będzie zawrzeć z dotychczasowym restauratorem nową umowę, podwyższając w niej opłatę miesięczną za wyżywienie ucznia o kilka koron. W ciągu tego roku szkolnego, pomimo usilnych próśb restauratora i przedstawień Dyrekcyi nie podwyższyliśmy jeszcze miesięcznego wynagrodzenia za żywność dla uczniów, natomiast przyznaliśmy przedsiębiorcy za rok szkolny 1906/7 ryczałtowy dodatek w kwocie 2000 K, płatny w 10 ratach miesięcznych, z czego 1.300 K wypadnie zapłacić restauratorowi za czas od 1. stycznia do 15. lipca 1907 r., z owej podwyżki 2.600 koron, o jaką podnieśliśmy w preliminarzu kredyt omawianej pozycji. Dodajemy przytem, że z obecnego restauratora jest Dyrekcyja szkoły w zupełności zadowolona.

Konieczność podwyższenia wynagrodzenia przypadającego restauratorowi za dostarczenie żywności dla uczniów, jednoczesne podniesienie się cen opału, służby itd., wogóle znaczniejsze koszty utrzymania uczniów w Zakładzie czernichowskim spowodowały Wydział krajowy do podwyższenia opłat pobieranych od uczniów za całkowite utrzymanie w zakładzie. Mianowicie postanowił Wydział krajowy podnieść opłaty te począwszy od nowego roku szkolnego 1907/8 o 100 K rocznie, t. j. że w przyszłości wynosić będą 800 zamiast 700 K rocznie. Wskutek tego w Rubr. II. poz. 2. dochodów szkoły czernichowskiej za r. 1907 zapreliminowaliśmy kwotę o 2.100 K większą aniżeli w poprzednim roku, w następnych latach zwyczajka w tej pozycji dochodzić będzie do 6.000 koron.

Dotychczas kredyt na utrzymanie i uzupełnienie ogrodu pomologicznego i warzywnego wynosił 1.000 K (Rubr. VIII. p. 41): na r. 1907 zmuszeni byliśmy podwyższyć ten kredyt do 1.500 K skutkiem potrzeby utrzymania ogrodniczka i podniesienia się kosztów robocizny. Jednocześnie podnosimy i dochód z ogrodu o 400 K (Rubr. III. poz. 4. dochodów), opierając się na wynikach, jakie ogród przynosić zaczął w ostatnich czasach.

Gospodarstwo folwarczne w Czernichowie dzięki lepszej administracyi od dwóch lat zaczyna się rozwijać coraz to pomyślniej, widoczny jest ten postęp nie tylko w porządku i w sprawności, jaka zapanowała na folwarku, w lepszej uprawie roli i w planie zagospodarowania tego kawałka ziemi na przyszłość, ale co najważniejsza, ujawniać się zaczyna w zwiększonych dochodach ze wszystkich źródeł gospodarstwa. Świadczą o tem i zamknięcia rachunkowe za rok ubiegły i przedłożony przez nas preliminarz folwarku na r. 1907, w którym widzimy podniesienie się wszystkich pozycji dochodowych z gospodarstwa, mianowicie ze sprzedaży płodów rolniczych więcej o 700 K, ze sprzedaży płodów zwierzęcych więcej o 300 K, z wynajętych ról i pastwisk więcej o 100 K, za wynajęte konie więcej o 100 K, ze sprzedaży drzewa opałowego i budulcowego więcej o 100 K, z wydzierżawienia wiklin więcej o 1.500 K. Gdyby nie znaczniejsze nadzwyczajne wydatki, jakie w r. 1907 są konieczne na folwarku Czernichowskim, przedewszystkiem zaś koszt zdrenowania 11-24 ha. pól w Zakowcu, gospodarstwo tamtejsze wykazałoby za rok 1907 pewną nadwyżkę dochodów. Nadwyżka ta z całą pewnością wystąpi w latach następnych.

W wydatkach nadzwyczajnych folwarku potrzebne są w r. 1907 dwa znaczniejsze wkłady, mianowicie 800 koron na zakupno pary koni wyjazdowych i 1.200 koron na sprawienie nowego ogniotrwałego płaszcza w piecu wapiennym.

Para koni roboczych jako nieużyteczna już do robót polnych musi być sprzedana, natomiast obecne konie wyjazdowe przejdą do roboczych, w zamian zaś zakupiona zostanie nowa para koni wyjazdowych za kwotę około 900 koron.

Plaszcz ogniotrwały przy piecu wapiennym jest już przepalony. Skutkiem tego zastąpiony musi być nowym plaszczem. Wydatek ten jest usprawiedliwiony, zważywszy, że od ośmiu lat nie robiło się żadnych wkładów na piec w Czernichowie. Dochód z dzierżawy pieca wapiennego w Czernichowie przynosi funduszowi krajowemu rocznie 600 K. Dochód ten byłby jednak o wiele wyższym, przynajmniej trzy razy tak wielki, gdyby skutkiem postawienia mostu na Wiśle dowóz wapna palonego na prawy brzeg rzeki został znacznie ułatwiony. Nie zanosi się niestety na to, aby państwo decydowało się w niedalekiej przyszłości na postawienie trwałego mostu w tej stronie, mimo, że most ten bardzo jest potrzebny, aby tę okolicę połączyć z najbliższą stacją kolejową w Brzeźnicy. Gospodarstwo rolne w Czernichowie zyskałoby na tem połączeniu bardzo wiele. Dyrekcya szkoły oblicza, że przez postawienie mostu na Wiśle dochód z folwarku z pewnością by się podniósł o 20 do 25%.

Znaczniejszego wydatku bo 4.750 K wymaga dokończenie drenowania pól na Żakowcu. Inżynier biura melioracyjnego p. Vetulani wykonał plan i kosztorys zdrenowania całej tej parceli o obszarze 15 hektarów. W roku 1906 zdrenowane zostało 4 $\frac{1}{2}$ lit, na co Wys. Sejm udzielił kredytu i zezwolenia swojego przy uchwaleniu budżetu folwarku Czernichowskiego na r. 1906. W tym roku należałoby zdrenować resztę tj. 11-24 lit kosztem 4.750 K.

Dochód z wikla prelinujemy na r. 1907 w kwocie 5000 koron zatem więcej o 1500 K jak w roku poprzednim. Upoważnia nas do tego ta okoliczność, że w październiku 1906 roku skończył się sześcioltni okres dzierżawy wikla z dotychczasowym przedsiębiorcą p. Lanerem. Kontrakt na tych samych warunkach nie będzie odnowiony, gdyż cena łoży koszykarskich w ostatnich latach znacznie poszła w górę. Wydział krajowy rozpiisał licytację na dzierżawę wiklin Czernichowskich na następne sześciolecie, gdyby jednak licytacja ta nie przyniosła zadowalniającego rezultatu, jesteśmy przygotowani eksploatację wiklin prowadzić nadal we własnym zarządzie, przyczem Dyrekcya na podstawie przeprowadzonych szczegółowych obliczeń zapewnia nas, że w ten sposób nietylko dałoby się z łatwością osiągnąć prelinowany dochód 5000 K, ale prawdopodobnie dałoby się uzyskać z tego źródła jeszcze wyższą kwotę.

Na podstawie tego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o kraj. średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Tadeusz Pilat, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie

za rok szkolny 1905/1906.

Na rok szkolny 1905/6 zgłosiło się 169 kandydatów z których znowu z górą stu posiadało wszelkie kwalifikacje. Mimo że Wydział krajowy pozwolił pomieścić 62 uczniów w internacie, można było przyjąć tylko 21 uczniów na rok I-szy, bo jeden uczeń I. roku z roku szkolnego 1904/5 zmuszony dla złego stanu zdrowia do opuszczenia szkoły od drugiego półrocza, miał zarezerwowane miejsce na rok szkolny 1905/6 a liczba uczniów zapisanych na rok II. i III. wynosiła 40.

Gorliwa pilność w naukach, podniesiona w zeszłorocznym sprawozdaniu szczególnie co do uczniów I. roku, ujawniała się u uczniów wszystkich trzech lat, ale sprawiedliwość nakazuje przyznać, że uczniowie II. roku, pielęgnując zeszłoroczną tradycję, byli pod tym względem wzorem dla całej szkoły. To też rezultaty nauki (patrz: Frekwencja uczniów) wypadły nietylko lepiej niż w roku zeszłym, ale wogóle tak dobrze, jak dotąd nigdy w szkole tutejszej.

Zachowanie się uczniów również nie wiele pozostawiało do życzenia, a jeżeli pozostawiało, to winę przypisać należy raczej czynnikom, wpływającym na nich z poza szkoły, niż samym uczniom, którzy z rokiem każdym coraz wyraźniej dbają o dobrą sławę szkoły i zakładu.

Metoda nauczania i wychowania przyjęta w szkole tutejszej daje więc zadowalniające rezultaty, a jeżeli Wysoki Sejm i nadal nie będzie oszczędził funduszków na niezbędne rozwój obu tych zadań szkoły, to grosz ofiarowany na nią wyjdzie na rzeczywisty pożytek kraju.

Kuratorya szkoły.

1. Antoni hr. Woźziński, c. k. tajny Radca, marszałek powiatu Chrzanowskiego, poseł na Sejm krajowy, członek Izby Panów, właściciel dóbr, prezes kuratoryi szkoły;
2. Witold Mileski, Dr. praw, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, członek kuratoryi szkoły;
3. Adam Fedorowicz, Dr. praw, delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. Radca Dworu i c. k. podkomorzy, członek kuratoryi szkoły;

4. Stanisław hr. Badeni, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, zastępca członka kuratoryi szkoły:

5. Vacat.

Jan Skalski, kasyer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz kuratoryi szkoły.

Grono nauczycielskie.

Dyrektor.

1. Jan Feliks Sikorski, dyplomowany agronom, były asystent i docent krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, zawiadowca pracowni rolniczej, udzielał nauki w 7 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 6 godzinach w letniem.

Profesorowie.

2. Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekt internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 7 godzinach w letniem.

3. Ludwik Birkenmajer, Dr. filozofii, członek koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie, członek c. k. komisji fizyograficznej, nadzwyczajny profesor c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach w letniem.

4. Konrad Kuhl, inżynier architekt, były asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 10 godzinach w letniem.

5. Leon Nowakowski, Dr. filozofii, były nauczyciel szkół średnich rządowych w Królestwie Polskiem, były kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach w letniem.

6. Mikołaj Wojciechowski, były kierownik krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel administracji i organizacji gospodarstw oraz ekonomii społecznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach w letniem.

7. Kornel Radziewanowski, inżynier-technolog, były asystent katedry chemii przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel chemii i technologii, zawiadowca pracowni chemicznej i technologicznej.

8. Leszek Dziama, Dr. filozofii, były suplent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 15 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach w letniem.

9. Stefan Surzycki, Dr. filozofii, nauczyciel rolnictwa, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadujący muzeum rolniczym i ogrodem demonstracyjnym, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 13 godzinach w letniem.

10. Witold Obrąpalski, dyplomowany agronom, suplent, nauczyciel hodowli zwierząt, mleczarstwa, rybactwa oraz anatomii i fizjologii zwierząt, zawiadowca muzeum chowu, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 11 godzinach w letniem.

11. Józef Zawadzki, dyplomowany agronom i inżynier-technolog, były kierownik stacji doświadczalnej w Kutnie i były asystent c. k. Zakładu doświadczalnego przy uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, udzielał nauki chemii i technologii w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym a w 11 godzinach w letniem.

Docenci.

12. Stanisław Remin, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

13. Kazimierz Rutkowski, Dr. medycyny, c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

14. Gustaw Malinowski, Dr. medycyny, lekarz zakładu, nauczyciel higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach, udzielał nauki w 1 godzinie tygodniowo w półroczu letniem.

Nauczyciel instruktor do robót praktycznych.

15. Edward Kuschée, agronom, zawiadowca folwarku w Czernichowie, nauczyciel do zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 6 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

Prefekci internatu.

1. Mieczysław Różański, były nauczyciel szkół ludowych, były nauczyciel krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel gimnastyki i szermierki, prefekt internatu.

2. Jan Piętka, były suplent c. k. gimnazjum św. Jacka i c. k. szkoły realnej w Krakowie, prefekt internatu.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, Dr. medycyny, zarządzający infirmerją szkolną, j. w.

Kancelarya Dyrekcyi.

Dyrektor: Jan Feliks Sikorski, j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz.

Pisarz: Regiusz Mierzwiński.

Wizytacye Zakładu.

W ciągu roku szkolnego 1905/6 zwiedzili szkołę następujący przedstawiciele władz szkolnych:

11. października 1905, 22. marca i 14. lipca 1906 Dr. Witołd Milieski j. w.

12. lipca 1906 Dr. Adam Fedorowicz j. w.

12—15. lipca 1906 Dr. Ignacy Szyszyłowicz, Radca Wydziału krajowego.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rozporządzeniem z dnia 5 września 1905 l. 81.273 Wydział krajowy zezwala na przyjęcie do szkoły w roku 1905/6 dwóch uczniów po nad normalną liczbę 60.

Pismem z 29. grudnia 1905 zawiadomił Wydział krajowy Dyrekcyę szkoły o uchwale Sejmu krajowego, ustanawiającej od początku roku szkolnego 1906/7 cztery wolne miejsca funduszowe dla niezamożnych uczniów tutejszej szkoły, oraz o możliwości przyznania pewnego zasiłku z tego funduszu w razie rzeczywistej potrzeby uczniom tutejszej szkoły już w drugim półroczu roku szkolnego 1905/6.

Sprawy osobiste.

Dekretem z dnia 18. lipca 1905 l. 61.086 Wydział krajowy zamianował dotychczasowego tutejszego nauczyciela chowu zwierząt p. Karola Malsburga profesorem hodowli zwierząt przy akademii rolniczej w Dublanach.

Dekretem z 17. sierpnia l. 77.305 Wydział krajowy zamianował p. Witolda Obrąpalskiego, stypendystę Wydziału krajowego, suplentem do nauki chowu zwierząt i mleczarstwa przy tutejszej szkole.

Pismem z dnia 24. sierpnia 1905 l. 77.306 Wydział krajowy udziela choremu prof. Kornelowi Radziewanowskiemu urlopu do 1. stycznia 1906.

Rozporządzeniem z dnia 7. października 1905 l. 92.434 Wydział krajowy powierza zastępstwo nauki chemii i technologii w tutejszej szkole p. Józefowi Zawadzkiemu do 1. stycznia 1906.

Dekretem z dnia 12. października 1905 l. 95.280 Wydział krajowy przyznaje p. Janowi Piętcie I. pięciolecie.

Dekretem z dnia 20. października 1905 l. 97.965 Wydział krajowy przyznaje I. pięciolecie p. Dr. Stefanowi Surzyckiemu.

Dekretem z 20. października 1905 l. 97.966 Wydział krajowy przyznaje II. pięciolecie p. Kornelowi Radziewanowskiemu.

Dekretem z 20. października 1905 l. 97.967 Wydział krajowy przyznaje I. pięciolecie dyrektorowi Janowi Feliksowi Sikorskiemu.

Dekretem z dnia 10. grudnia 1905 l. 114.138 Wydział krajowy mianuje z dniem 1. stycznia 1906 p. Jana Białoboka ogrodnikiem przy ogrodach zakładowych w Czernichowie.

Dekretem z dnia 28. grudnia 1905 l. 121.306 Wydział krajowy przenosi w stały stan spoczynku ogrodnika tutejszej szkoły i byłego kierownika byłej szkoły ogrodniczej w Czernichowie p. Alojzego Rużyczkę z dniem 1. grudnia 1905.

Pismem z dnia 10. stycznia 1906 l. 124.228 Wydział krajowy przedłuża urlop choremu prof. Kornelowi Radziewanowskiemu do końca roku szkolnego 1905/6 i równocześnie powierza w dalszym ciągu zastępstwo nauki chemii i technologii p. Józefowi Zawadzkiemu.

Rozporządzeniem z dnia 24. kwietnia 1906 l. 40.711 Wydział krajowy przyznaje p. Witoldowi Obrąpalskiemu zasiłek na zwiedzenie wystawy bydła we Lwowie, urządzoną staraniem c. k. Komitetu Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego.

Prace grona nauczycielskiego.

W roku szkolnym 1905/6 odbyło się 13 posiedzeń grona. Przedmiotem obrad była klasyfikacja miesięczna i roczna uczniów; sprawy stypendyjne i uwolnień uczniów od opłat czesnego.

Frekwencya uczniów.

1. Zapisano z początkiem roku szkolnego 1905/6:

na roku I-szym	22 uczniów
„ „ II-gim	18 „
„ „ III-cim	22 „
Razem	62 uczniów.

2. Z 62 zapisanych wszyscy byli religii rzymsko-katolickiej.

3. Według zawodu rodziców było:

synów a) właścicieli ziemskich	33	czyli	53·03%
„ b) dzierżawców dóbr ziemskich	7	„	11·29%
„ c) prywatnych urzędników gospodarskich	10	„	16·12%
„ d) urzędników krajowych lub państwowych	11	„	17·74%
„ e) innych zawodów	1	„	1·62%
Razem	62	czyli	100%

4. Wiek uczniów zapisanych:

na roku I. z pomiędzy 22 uczniów:

miało 16 lat ukończonych	2	czyli	9·09%
„ 17 „ „	4	„	18·18%
„ 18 „ „	9	„	40·90%
„ 19 „ „	2	„	9·09%
„ 20 „ „	4	„	18·18%
„ 22 „ „	1	„	4·94%

na roku II-cim z pomiędzy 18 uczniów:

miało 17 lat ukończonych	1	czyli	5·55%
„ 18 „ „	4	„	22·22%
„ 19 „ „	5	„	27·77%
„ 20 „ „	5	„	27·77%
„ 21 „ „	3	„	16·66%

na roku III-cim z pomiędzy 22 uczniów:

miało 18 lat ukończonych	2	czyli	9·09%
„ 19 „ „	2	„	9·09%
„ 20 „ „	10	„	45·45%
„ 21 „ „	4	„	18·18%
„ 22 „ „	1	„	4·94%
„ 23 „ „	2	„	9·09%
„ 24 „ „	1	„	4·94%

5. Kwalifikacje naukowe nowo wstępujących:

Z pomiędzy 22 zapisanych na rok I. było:

a) repetentów	1	czyli	4·94%
b) z ukończoną 4 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	15	„	68·18%
c) z ukończoną 5 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	2	„	9·09%
d) z ukończoną 6 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	2	„	9·09%
e) z ukończoną 7 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	2	„	9·09%
f) z ukończoną 8 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	1	„	4·94%

6. Przyjęto na rok I. na podstawie:
a) przedłożonych świadectw	16	czyli	72·72 ^o / _o
b) egzaminu wstępnego	6	"	27·28 ^o / _o
7. Wystąpiło w ciągu roku szkolnego:
z roku I-szego z powodu słabości	3	czyli	13·63 ^o / _o
razem 3, pozostało 19 uczniów			
z roku II-go żaden		pozostało	18 "
z roku III-go żaden		pozostało	22 "
razem			59 uczniów.
8. Przystąpiło do egzaminów rocznych:
na roku I. z pozostałych 19 uczniów	19	czyli	100 ^o / _o
" " II. " 18 "	18	"	100 ^o / _o
" " III. " 22 "	22	"	100 ^o / _o
9. Z 19 uczniów roku I-go złożyło przepisany egzamin:
a) z odznaczeniem	6	czyli	31·57 ^o / _o
b) z postępem dobrym	13	"	68·43 ^o / _o
10. Z 18 uczniów II-go roku złożyło przepisany egzamin:
a) z odznaczeniem	6	czyli	33·33 ^o / _o
b) z postępem dobrym	12	"	66·67 ^o / _o
11. Z 22 uczniów III-go roku złożyło egzamina roczne 22 czyli 100°/_o.
12. Z 22 ukończonych uczniów roku III-go złożyło egzamin główny:
a) z odznaczeniem	5	czyli	22·72 ^o / _o
b) z postępem dobrym	17	"	77·28 ^o / _o

Stypendya.

Stypendya w roku 1905/6 pobierało ogółem 22 uczniów, a mianowicie:

a) z fundacyi familijnej śp. Dydyńskiego o rocznych 900 koron	1	stypendyum	900	koron
b) z fundacyi ś. p. Jana Maciąga o rocznych 600 koron	3	"	1800	"
c) z fundacyi ś. p. Leona Jana Kantego Slepowrona Kuczyńskiego o rocznych 600 koron	1	"	600	"
d) z fundacyi ś. p. Tomasza Bodzicha o rocznych 200 koron	7	"	1.400	"
e) z fundacyi ś. p. Napoleona Jeleńskiego o rocznych 400 koron	5	"	2.000	"
f) z fundacyi ś. p. Piotra Więclawskiego o rocznych 300 koron	1	"	300	"
g) z fundacyi ś. p. Prus Petryczyna o rocznych 250 koron	3	"	750	"
h) z fundacyi ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych 400 koron	1	"	400	"
Razem	22	stypendyów	8.150	koron.

Od opłaty czesnego uwolnił Wydział krajowy:

w I. półroczu roku szkolnego 1905/6: 6 uczniów roku II-go i 9 uczniów roku III-go, razem 15 uczniów;

w II. półroczu roku szkolnego 1905/6: 2 uczniów roku I-go; 6 uczniów roku II-go i 5 uczniów roku III-go, razem 13 uczniów.

Kronika szkoły.

Rok szkolny 1905/6 rozpoczął się z dniem 15. września 1905, w którym to dniu odbyły się egzamina poprawcze dla trzech uczniów i egzamina wstępne dla pięciu kandydatów. Rezultaty tych egzaminów były zadowalające.

W dniu 16. września nastąpił przyjazd wszystkich uczniów do zakładu, w dniu 17. odbyło się uroczyste nabożeństwo na rozpoczęcie roku szkolnego, a w dniu 18. rozpoczęły się lekcye.

W dniu 4. października 1905, jako w dzień imienin Najjaśniejszego Pana, odprawionem zostało uroczyste nabożeństwo w kaplicy zakładowej, a dzień ten był wolny od nauki.

W dniu 17. października 1905 odprawionem zostało w kaplicy zakładowej nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Tadeusza Kościuszki a lekcye rozpoczęły się o godzinie 10 rano.

W dniach 6. i 7. listopada 1905 odbyła się św. spowiedź uczniów, której obok X. Władysława Jelonka, słuchali X. kustosz i gwardyan Zygmunt Janicki i X. Konrad. OO. Reformaci z Krakowa.

W dniu 25. listopada 1905 w sali rekreacyjnej zakładu miał odczyt „O pobyćcie na Syberyi“ p. Zenon Jastrzębski.

W dniu 20. listopada 1905 odprawionem zostało w kaplicy zakładowej żałobne nabożeństwo za poległych w powstaniu listopadowem i za duszę ś. p. Adama Mickiewicza. Lekcye rozpoczęły się o 10 rano.

W dniu 2. grudnia 1905 w sali rekreacyjnej zakładu odbył się wieczór literacko-muzykalny, urządzony staraniem uczniów ku czci ś. p. Adama Mickiewicza. Na wieczorku tym prócz części muzykalnej i wokalne, odegrany został obrazek dramatyczny z współudziałem pań. Na część literacką złożył się odczyt ucznia trzeciego roku Rafała Chrzanowskiego p. t. „Z III. części Dziadów“ i zakończenie obchodu, wygłoszone przez ks. kapelana Władysława Jelonka.

W dniu 22. stycznia 1906 odprawionem zostało w kaplicy zakładowej nabożeństwo żałobne za dusze poległych uczestników powstania styczniowego. Lekcye rozpoczęły się o godzinie 10 rano.

W dniu 24. lutego 1906 p. Kiciński, artysta dramatyczny miał wieczorek humorystyczny w sali rekreacyjnej zakładu.

W dniu 3. marca 1906 Koło czernichowskie Towarzystwa szkoły ludowej urządziło z współudziałem pań i uczniów szkoły wieczorek wokalnie-instrumentalny w połączeniu z przedstawieniem amatorskiem.

Rekolekcye uczniów odbyły się w dniach od 24—27 marca 1906. Nauk rekolekcyjnych udzielał O. Kustosz i gwardyan Zygmunt Janicki a św. spowiedzi słuchali prócz niego O. Konrad i X. Władysław Jelonek.

W dniu 19. i 20. czerwca 1906 odbyła się spowiedź uczniów przystępujących do sakramentu bierzmowania. Spowiedzi słuchali O. Zygmunt Janicki i X. Władysław Jelonek a bierzmowania udzielił Jego Biskupia Mość X. A. Nowak.

W dniu 20. czerwca 1906 Jego Biskupia Mość X. A. Nowak raczył przybyć do zakładu dla zwiedzenia szkoły i internatu. Po szczegółowem zwiedzeniu całego zakładu Jego Biskupia Mość przemówił do zgromadzonej młodzieży wobec dyrektora szkoły i członków grona nauczycielskiego w słowach podniosłych i głęboką miłością dla młodzieży tęgnących a udzieliwszy wszystkim zebranym błogosławieństwa długą jeszcze chwilę spędził na rozmowie z młodzieżą, garnącą się do niego z całym zaufaniem.

W dniu 8. lipca 1906 przybyło do zakładu 32 uczestników kursu dla kierowników i kasyerów Spółek oszczędności i pożyczek pod przewodnictwem p. W. Drozdowicza i inżyniera Z. Chmielewskiego. Uczestnicy wycieczki zwiedzili całą szkołę, internat, ogród pomologiczny i warzywny, wreszcie obejście folwarczne.

Podobnie jak w latach poprzednich uczniowie III-go roku opracowali szereg odczytów. Zarówno ilość odczytów jak i dyskusja nad nimi w ubiegłym roku wskazują żywe zainteresowanie się uczniów. Odczyty i dyskusja odbywały się przy współdziałaniu dyrektora Sikorskiego i profesorów Kuhla, D-ra Nowakowskiego, Obrąpalskiego, D-ra Surzyckiego, Wojciechowskiego, Zawadzkiego i Kuschégo. Tematów i wskazówek przy opracowywaniu odczytów udzielali profesorowie Obrąpalski, Dr. Surzycki i Wojciechowski.

Odczytów takich w roku szkolnym 1905/6 było 16, a mianowicie:

W dniu 11. listopada 1905 uczeń I. Hawranek odczytał pracę p. t. „Drenowanie i jego wpływ na produkcję roślin“.

W dniu 26. listopada 1905 uczeń A. Trębicki odczytał pracę p. t. „Znaczenie ugoru“.

W dniu 20. stycznia 1906 uczeń Z. Andrycz odczytał pracę p. t. „Znaczenie i rola nawożenia“.

W dniu 18. lutego 1906 uczeń J. Zaborowski odczytał pracę p. t. „O potrzebie i znaczeniu melioracji w gospodarstwie rolnem“.

W dniu 4. marca 1906 uczeń J. Kostrzeński odczytał pracę p. t. „Jakie są błędy w postępowaniu ze ścierniskami i jak należy z nimi racjonalnie postępować“.

W dniu 10. marca 1906 uczeń Z. Danysz odczytał pracę p. t. „Rozwój hodowli bydła w Polsce“.

W dniu 24. marca 1906 uczeń A. Motylewski odczytał pracę p. t. „Budownictwo wiejskie w ogólności z uwzględnieniem budynków dla inwentarza“.

W dniu 10. kwietnia 1906 uczeń S. Ganze odczytał pracę p. t. „O zużycowaniu torfowisk“.

W dniu 21. kwietnia 1906 uczeń F. Frąckiewicz odczytał pracę p. t. „Głęboka i płytka uprawa“.

W dniu 28. kwietnia 1906 uczeń Z. Łempicki odczytał pracę p. t. „Znaczenie bakterji w rolnictwie i hodowli“.

W dniu 5. maja 1906 uczeń I. Hawranek odczytał pracę p. t. „O zabudowaniach gospodarczych z uwzględnieniem potrzeb gospodarskich i ich wpływu na rentowność gospodarstwa“.

W dniu 9. maja 1906 uczeń T. Ciunkiewicz odczytał pracę p. t. „Znaczenie uprawy buraków cukrowych“.

W dniu 19. maja 1906 uczeń J. Biesiekierski odczytał pracę p. t. „Znaczenie konia orientalnego w Polsce“.

W dniu 27. maja 1906 uczeń R. Chrzanowski odczytał pracę p. t. „O idei zrzeszania się w rolnictwie“.

W dniu 28. maja 1906 uczeń R. Chrzanowski odczytał pracę p. t. „O Towarzystwach i stowarzyszeniach (Syndykatach) rolniczych w dziednicach polskich“.

W dniu 16. czerwca 1906 uczeń S. Piotrowski odczytał pracę p. t. „Znaczenie uprawy roślin motylkowych w rolnictwie“.

Egzamina półroczne odbyły się w dniach 12., 13. i 14. lutego 1906. Do egzaminu z chemii ogólnej, anatomii i fizjologii zwierząt, oraz fizjologii roślin przystąpiło 18 uczniów roku II-go i wszyscy złożyli je z postępowym wynikiem. Do egzaminu z technologii rolniczej przystąpiło 22 uczniów roku III-go i wszyscy złożyli go z postępowym wynikiem.

W dniu 27. i 28. października 1905 uczniowie III-go roku pod przewodnictwem profesorów Obrąpalskiego, D-ra Surzyckiego i Zawadzkiego zwiedzili gospodarstwa na folwarkach Gumniska, Rzędzin, Tarnowiec, Radlna, Swierczków,

Nowodwórz, Chyszów i Krzyż a prócz tego cegielnię parową pod Tarnowem i gorzelnię w Krzyżu.

Dnia 3. kwietnia 1906 uczniowie III-go roku pod przewodnictwem profesorów Obrąpalskiego i D-ra Surzyckiego zwiedzili gospodarstwo rolne, obory i stajnie w Krzeszowicach, a w dniu 4. kwietnia 1906 przysłuchiwali się obradom walnym c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

W dniach 1—5. czerwca 1906 uczniowie III-go roku pod przewodnictwem profesorów D-ra Surzyckiego, Wojciechowskiego i Zawadzkiego zwiedzili miejską targowicę bydła i rzeźnię w Krakowie, pola doświadczalne c. k. Uniwersytetu krakowskiego na Prądniku czerwonym, c. k. zakład doświadczalny uniwersytetu Krakowskiego oraz gospodarstwo folwarczne w Mydlnikach. W dniu 3. czerwca uczestnicy wycieczki udali się do Rzeszowa dla zwiedzenia krajowej szkoły mleczarskiej, w dniu 4. czerwca zwiedzili trzy folwarki należące do ordynacji Łańcuckiej a mianowicie: Górny, Dolny i Głuchów a prócz tego stajnie w Łańcucie i fabrykę wódek. Wreszcie w dniu 5. czerwca udali się do Okocima, gdzie prócz browaru zwiedzili cztery folwarki a mianowicie: Browar, Górny, Pomianową i Porębę.

Ponieważ opis gospodarstw i zakładów zwiedzanych w ubiegłym roku szkolnym był już podany w poprzednich sprawozdaniach, nie powtarzam więc już znanych szczegółów, natomiast P. T. właścicielom i administratorom majątków i instytucji zwiedzanych składam na tem miejscu imieniem szkoły serdeczne „Bóg zapłać“ za zezwolenie zwiedzania, gościnność okazaną uczestnikom wycieczki, a przede wszystkim za cenne wskazówki i objaśnienia tak chętnie udzielane uczniom tutejszej szkoły.

Egzamina roczne odbyły się w roku szkolnym 1905/6 w czasie od 2—10. lipca 1906.

Z 19 uczniów roku I-go uzyskało przejście na II-gi rok 19 uczniów, a mianowicie:

1. Bolesław Ankiwicz
2. Tadeusz Bronec
3. Aleksander Chilewski z odznaczeniem
4. Franciszek Drescher z odznaczeniem
5. Antoni Floryanowicz
6. Adam Gorski
7. Józef Grodecki
8. Jan Jurkowski
9. Leon Koryzna
10. Bogusław Kozłowski z odznaczeniem
11. Adam Lewicki z odznaczeniem
12. Władysław Miętta Mikołajewicz
13. Witołd Poten
14. Bolesław Rutkowski
15. Włodzimierz Smoleński z odznaczeniem
16. Karol Strzechowski
17. Mieczysław Szmurło
18. Julian Timoftiewicz
19. Józef Zyskowski z odznaczeniem.

Z 18 uczniów II-go roku uzyskało przejście na III-ci rok 18, a mianowicie:

1. Michał Bażeński z odznaczeniem
2. Artur Bertholdi
3. Hilary Bronikowski
4. Leon Bronikowski
5. Władysław Brzosko
6. Stanisław Fuksiewicz z odznaczeniem
7. Wacław Golski z odznaczeniem
8. Maryan Janecki
9. Jerzy Kotwicki
10. Edmund Lelesz
11. Leopold Mianowski z odznaczeniem

12. Kazimierz Osuchowski
13. Karol Ott
14. Antoni Puzyński
15. Eugeniusz Sekowski
16. Wacław Srzedziński z odznaczeniem
17. Zygmunt Zaleski z odznaczeniem
18. Stanisław Żurowski.

Do egzaminu głównego w dniu 12, 13. i 14. lipca przystąpiło 22 ukończonych uczniów. Przy egzaminie tym obok dyrektora Sikorskiego, jako przewodniczącego Komisji egzaminacyjnej i trzech profesorów Witolda Obrapalskiego, D-ra Surzyckiego i Mikołaja Wojciechowskiego jako członków komisji egzaminacyjnej. obecnymi byli: Dr. Adam Fedorowicz delegat c. k. Namiestnictwa jako komisarz rządowy, Dr. Ignacy Szyszłowicz jako delegat Wydziału krajowego i Dr. Witold Milieski jako delegat Kuratorji szkoły.

Egzamin główny złożyli:

1. Zygmunt Andrycz z Bielawy;
2. Jerzy Biesiekierski z Woli-Blakowej;
3. Rafał Chrzanowski z Mieczewnicy;
4. Sabin Ciunkiewicz z Warszawy;
5. Żelisław Danysz ze Zbuszyna z odznaczeniem;
6. Zygmunt Dyakowski z Brahiłowa;
7. Feliks Frąckiewicz z Tumlina;
8. Stefan Ganze z Ostrowa;
9. Izydor Hawranek ze Zborowa z odznaczeniem;
10. Jan Kostrzyński z Woli-Piórowej z odznaczeniem;
11. Edward Kręski z Masłowic z odznaczeniem;
12. Zygmunt Łempicki z Płocka;
13. Piotr Mieczysławski z Cieszewa;
14. Adam Motylewski ze Lwowa;
15. Władysław Peszkowski z Mszany dolnej;
16. Stanisław Piotrowski z Iwankowic;
17. Witold Staniszewski z Brześcia Litewskiego;
18. Antoni Trębicki z Ługiel;
19. Jan Tymieniecki z Kielec;
20. Maryan Waligórski z Warszawy;
21. Teodor Wiśniewski z Iwangrodu;
22. Jerzy Zaborowski z Rgielewa z odznaczeniem;

Nagrody z fundacyi ś. p. Napoleona Jeleńskiego otrzymali: Żelisław Danysz i Izydor Hawranek.

W myśl §. 20. statutu organizacyjnego szkoły uzyskali w ubiegłym roku szkolnym świadectwa główne po odbytej jednorocznej praktyce gospodarskiej następujący byli uczniowie szkoły czernichowskiej:

1. Aleksander Biliński z Szarpaniec ukończył szkołę w roku 1904.
2. Mieczysław Hasso Agopsowicz z Trofanówki ukończył szkołę w roku 1904.
3. Ludwik Żurowski z Pikułowic ukończył szkołę w roku 1904.
4. Kazimierz Szulc z Wielowic ukończył szkołę w roku 1903.
5. Stefan Mieczkowski ze Sławkowa ukończył szkołę w roku 1903.
6. Tadeusz Dunin Karwicki ze Zbroszy dużej ukończył szkołę w roku 1904.
7. Stanisław Stupnicki ze Smuchowa ukończył szkołę w roku 1904.

Zbiory i pracownie.

1. Laboratorium chemii ogólnej i technologii rolniczej.

Ćwiczenia uczniów w laboratorium odbywały się według planu. W półroczu zimowym wobec słabości prof. Kornela Radziewanowskiego już od maja

1904 r. część godzin przeznaczonych na ćwiczenia, trzeba było użyć na wykłady i repetycje celem umożliwienia podania uczniom całości przedmiotu w skróceniu.

Do zbiorów prócz corocznie zużywanych szkieł i odczynników zakupiono: Flaszkę stalową dla ciekłego bezwodnika węglowego; cewkę Rhunkorfa; metalową pompkę Liebiga; aparat Stohmanna do oznaczania skrobi; sterylizator według Gerhardta i 13 tablic do nauki technologii.

2. Zbiory nauk przyrodniczych.

Z cenniejszych nabytków do tego zbioru zakupiono: Modele do wykładów organografii roślin i przyrządy do doświadczeń fizyologicznych za kwotę przeszło 260 kor. a prócz tego zbiór kryształów ze szkła i drzewa za kwotę przeszło 160 kor.

3. Zbiory muzeum rolniczego i pólka demonstracyjnego.

Z cenniejszych nabytków do tego zbioru zakupiono: Świder do ziemi; przyrząd rozpylający do niszczenia szkodników „Herkules“; 20 sztuk pincet; 15 łyżeczek rogowych, wreszcie ośm lup. Pólko odpowiednio podzielone według nowego planu z roku 1904 umożliwia zademonstrowanie uczniom uprawy wszelkich roślin gospodarskich w ciągu lat trzech. Dołączony plan pólka wykazuje rośliny uprawiane w roku 1905/6.

4. Muzeum narzędzi rolniczych.

Prócz odświeżenia i odczyszczenia modeli i narzędzi zakupiono do tego zbioru pług i kultywator Ventzky'ego.

5. Muzeum hodowlane i mleczarskie.

Muzeum to zostało uporządkowane i zbiory systematycznie rozdzielono. Zakupiono do zbiorów modele uzupełniające kolekcję ras bydła i owiec, a dalej kolekcję modeli najważniejszych ulepszonych ras względnie zawodów trzody krajowej, wreszcie kolekcję modeli prawidłowych i wadliwych kopyt.

Zakupiono i skompletowano obrazy i fotografie najważniejszych ras koni, bydła, owiec i trzody. Wszystkie te okazy, o ile było miejsce, rozwieszono w ramach w sali wykładowej i przedsionku gabinetu chowu, aby były jak najdostępniejsze dla uczniów. Zakupiono dalej kilka instrumentów używanych do oceny inwentarza, a prócz tego mikroskop demonstracyjny dla uczniów.

Laboratoryum mleczarskie uzupełniono przez skompletowanie najpotrzebniejszych instrumentów i szkieł celem prowadzenia ćwiczeń praktycznych z uczniami w kierunku badania produktów mleczarskich.

Uczniowie III-go roku wśród zimy roku szkolnego 1905/6 pracowali w laboratorium mleczarskiem poza godzinami obowiązkowymi, ćwicząc się w badaniu środków nabiałowych.

Staraniem kierownika tego muzeum środki naukowe wzbogacone zostały jeszcze przez następujące dary: Dr. Rodiczky, dyrektor akademii rolniczej w Budapeszcie ofiarował zbiór wełny. Gabinet zoologiczny akademii rolniczej w Berlinie ofiarował fotografię kościca tura, znajdującego się w zbiorach tejże akademii. Wreszcie p. Obrąpalski ofiarował około 1000 sztuk ilustracji i fotografii dających pogląd na rozwój dzisiejszego stanu hodowli wszystkich zwierząt domowych, przy czem kolekcja ta ułożona w albumach pozwala na szczegółowe demonstrowanie omawianych zwierząt przy wykładzie.

6. Gabinet weterynaryi.

Do zbiorów weterynaryjnych zakupiono: Tablice demonstrujące szkodniki zwierzęce; kolekcję modeli kopyt wadliwych i chorych jako uzupełnienie kolekcji zakupionej do muzeum chowu.

7. Biblioteka szkolna.

Z końcem roku 1904/5 zawierała biblioteka 3.719 dzieł a 4.385 tomów.

W bieżącym roku szkolnym przybyło w dziełach:

II. Pedagogika	1	dzieło	1	tom
III. Język i literatura polska	8	"	8	"
IV. Beletrystyka	18	"	23	"
V. Historia polska i powszechna	18	"	21	"
IX. Gospodarstwo wiejskie	74	"	89	"
X. Technologia	1	"	8	"
XII. Inżynierya	3	"	5	"
XIII. Ekonomia społeczna, statystyka i prawo	15	"	20	"
XIV. Podręczniki szkolne	3	"	3	"
XV. Wydawnictwa peryodyczne	2	"	2	"
XVI. Rozmaitości	2	"	2	"
XVII. Atlasy	3			

razem 148 dzieł 182 tomów.

Wydział krajowy, c. k. Ministerstwo rolnictwa i Akademia Umiejętności w Krakowie, podobnie jak lat zeszłych, nadesłały część swych wydawnictw w darze, za co poczuwam się do obowiązku złożenia szczerzej podziękii imieniem szkoły.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

W ubiegłym roku szkolnym zgłosiło się 852 uczniów o poradę lekarską. z tych leżało w infirmeryi 216 przez dni 430 ogółem. Sam stosunek liczby chorych do dni leżenia w infirmeryi wykazuje, że poważniejszych cierpień nie było, a większość przypadków polegała na chwilowem niedomaganiu narządu oddechowego lub trawienia.

Ogród warzywny, sad, szkółki, dziedzińce i park.

Wobec niezbędnych zmian w ogrodzie pomologicznym i warzywnym celem powiększenia dochodów wypracowano nowy plan ogrodów i o ile pozwoliły fundusze i czas, plan ten w znacznej części doprowadzono do wykonania. Cały ogród podzielony na część pomologiczną, warzywną i szkółkową. W części pomologicznej założono mały wzorowy sad owocowy oraz kolekcję drzew owocowych karłowatych, mury ogrodu obsadzono drzewkami owocowemi rozpinanemi.

W dziale warzywnym założono nową szparagarnię na przestrzeni 300 m² i próbną hodowlę chrzanu na przestrzeni 150 m², prócz tego hoduje się wszelkie warzywa w kolekcjach zastosowanych do zbytu.

W dziale szkółkowym założono nową szkółkę drzew owocowych, wysokopiennych i karłowatych w przestrzeni 600 m² w odmianach przeznaczonych dla tutejszej strefy, oraz małą szkółkę drzew liściastych i szpilkowych ozdobnych.

Od wiosny b. r. prowadzi się systematycznie próby tępienia chorób i szkodników zwierzęcych jak dotąd z dostatecznie dobrym skutkiem.

Dotychczasowe usiłowania odbiły się korzystnie na dochodzie w roku 1905 a jest wszelka nadzieja, że i dochód w roku 1906 będzie znacznie wyższym ponad preliminowany. Doprowadzenie ogrodów do porządku i zwiększenie należyte dochodów wymagać jednak będzie pewnych nadzwyczajnych funduszków a przede wszystkim zwiększenia miejsca na szkółki, które rokują dać zupełnie pewne dochody.

W roku ubiegłym doprowadzono do porządku mury otaczające ogród pomologiczny, sprawiono w części nowe ogrodzenie i poprawiono ogrodzenia sadu i ogrodu warzywnego, ale fundusze zwyczajne nie wystarczą na zupełne zadosyć uczy-nienie potrzebom w tym dziale. Piwnicę na warzywa i owoce również naprawiono i rozszerzono, ale są jeszcze i w tym kierunku braki. Chcąc wykazać, że reorganizacja ogrodów według nowego planu jest dobrze pomyślaną, nie preliminowano żadnych funduszków nadzwyczajnych na rok 1907 w tej nadziei, że dobre i rzucające się w oczy rezultaty pracy w roku 1905 i 1906, poparte zwiększonym przeszło w dwójnasób dochodem, będą najlepszym argumentem do uzyskania niezbędnych funduszków nadzwyczajnych na konieczne inwestycje w ogrodach, poczynwszy od roku 1908. Z tego przedstawienia sprawy ogrodów wynika, że obok celów pedagogicznych, jakie mamy na oku przy reorganizacji i prowadzeniu tutejszych ogrodów, strona handlowa jest należyście uwzględnioną. I tutaj ostatecznym dążeniem jest poza doraźnym pożytkiem dla względów naukowych osiągnąć możliwie największe zyski celem zademonstrowania opłacalności tej gałęzi gospodarstwa. Dziedziniec szkolny przerobiono w połowie również według nowego planu, odnowiono trawniki, dosadzono rzadkie okazy drzew i krzewów, zaopatrzono je w tabliczki z napisami, aby poza miłym wrażeniem dla oka i ta część własności zakładu mogła być środkiem demonstracyjnym i pedagogicznym. Park uzupełniono również drzewkami i krzewami, a drogi i ścieżki wykonano według planu.

Plantacje łozy koszykarskiej.

Plantacje te z rokiem każdym coraz więcej doprowadzane do kultury staną się za lat kilka całością planowo zorganizowaną. W roku ubiegłym założono 2 i pół morga nowej kultury, wszystkie plantacje jedno i dwuletnie są obecnie plewione i ogartywane. Założono szkółkę kilkudziesięciu odmian celem próbnej, ścisłej kultury różnych odmian. Całą plantację na Pasiece i Kępie podzielono na działy, aby umożliwić racjonalną uprawę i stosowanie potrzebnych pielęgnacji. Dochody z kultur rosnące co roku dają najlepszą rękojmię racjonalnej gospodarki, a gdy od roku przyszłego kultury te będą wydzierzawione na odpowiednich warunkach, przyczynią się do utrwalenia dochodności całego gospodarstwa folwarcznego.

Folwark.

Od lat kilku folwark czernichowski znajduje się w fazie reorganizacji, mającej na celu oprzeć dochodność jego na tych działach gospodarstwa, które zapewniając pewny dochód, pozwolą zamknąć roczny rachunek zyskiem nawet w latach klęsk powodzi (jak n. p. w roku 1899, 1902 i 1903) albo tak posusznych jak rok 1904.

Działami tymi jest gospodarstwo lasowe, kultury łozy koszykarskiej i wapiennik.

Rok 1906 będzie dla tutejszego gospodarstwa przełomowym. Wprawdzie już zamknięcie rachunków za rok 1904 wykazało, że mimo inwestycji, pokrywanych w jednym roku, zaczyna występować w gospodarstwie tutejszem równowaga budżetowa, ale dopiero zamknięcie rachunkowe za rok 1905 wykazało rzeczywisty zysk, mimo iż preliminarz na rok 1905 zamknięty został niedoborem. Nie ulega

wątpliwości, że rok 1906 będzie również zamknięty zyskiem i to znaczniejszym niż w roku 1905, mimo pokrycia kosztów drenowania z roku 1905 i mimo zestawienia preliminarza na rok 1906 z wykazanym małym niedoborem.

Podnoszące się plony i dochody z gospodarstwa rolnego i związanego z niem działu produkcji zwierzęcej nawet po ukończeniu drenowania pól na Żakowcu będą tak długo problematycznymi, jak długo większa część pól folwarku tutejszego przez należyte obwałowanie od Wisły nie będzie zabezpieczoną przed zalewem i doszczętnem zniszczeniem, jak to było w roku 1903.

Rentowność całego tutejszego gospodarstwa zależną jest wreszcie od niezmiernie dużych kosztów transportu zmuszających do zbywania produktów po cenie znacznie niższej, niżby się dało osiągnąć przy obecności mostu na Wiśle lub przynajmniej promu na linii przez Wisłę. Zamiana 22 kilometrów drogi górzystej (do Krakowa) na 4 kilometry do najbliższej stacji kolejowej w Brzeźnicy podniosłaby dochody z gospodarstwa tutejszego przynajmniej o 25%.

W każdym razie rezultaty rachunkowe tutejszego gospodarstwa mogą służyć wychowankom naszej szkoły za dowód, że nawet przy bardzo trudnych i niezależnych od dobrej administracji warunkach, jest możliwość wygospodarowania zysków, jeżeli każdą poszczególną gałąź gospodarstwa doprowadzi się do możliwie najwyższej rentowności.

Rezultaty plonów, stan inwentarzy i udoje mleka zestawione zostały tabelarycznie.

